

Sygnatura akt II Ca 116/13

Jelenia Góra, dnia 19 marca 2013 r.

POSTANOWIENIE

Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze II Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

PrzewodniczącySSO Wojciech Damaszkowski/spr/

SędziowieSSO Jadwiga Jakubowska, SSO Anna Mikuliszyn

ProtokolantAgnieszka Lesicka

po rozpoznaniu w dniu 19 marca 2013 r. w Jeleniej Górze

na rozprawie

sprawy z wniosku A. M.

z udziałem (...) S.A. z siedzibą w K. Oddział w J.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Rejonowego w Jeleniej Górze

z dnia 22 listopada 2012 r., sygn. akt I Ns 8/12

postanawia:

apelację oddalić.

Sygn. akt II Ca 116/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze w sprawie A. M. z udziałem (...) S.A. z siedzibą w K. Oddział w J. oddalił żądanie wnioskodawczynie ustanowienia służebności przesyłu na nieruchomości oznaczonej jako działki geodezyjne nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze prowadzi księgę wieczystą nr (...) na rzecz uczestnika postępowania w zamian za jednorazowe wynagrodzenie w wysokości 65.280 zł i zasądził od wnioskodawczynie na rzecz uczestnika kwotę 257 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy oparł na podstawie następujących okoliczności faktycznych.

Wnioskodawczynie jest właścicielką nieruchomości oznaczonej jako działki geodezyjne nr (...), dla której Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze prowadzi księgę wieczystą nr (...), położonej w P.przy ul. (...). Na granicy działki nr (...)posadowiony jest słup niskiego napięcia należący do uczestnika. Nad działką nr (...)przebiegają przewody linii wysokiego napięcia (...)110 kV oraz linii średniego napięcia (...)20 kV. Wzdłuż granicy działki nr (...)przebiegają przewody linii średniego napięcia, zaś na granicy działki zlokalizowane jest przyłącze kablowe do budynku i linia podziemna wybudowana na potrzeby wnioskodawczynie. Z uwagi na posadowienie urządzeń elektroenergetycznych uczestnik nie musi korzystać z nieruchomości wnioskodawczynie w celu ich okresowych kontroli.

Biorąc za podstawę powyższe ustalenia Sąd Rejonowy nie znalazł podstaw do uwzględnienia powództwa. Podstawę żądania stanowił art. 305¹ § 1 k.c., zgodnie z którym nieruchomości można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń. Jeżeli zaś przedsiębiorca odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna do korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., właściciel nieruchomości może żądać odpowiedniego wynagrodzenia w zamian za ustanowienie służebności przesyłu. Uwzględniając zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w szczególności dowody z dokumentów oraz zeznań świadków M. B. i T. G., które ocenił Sąd jako wiarygodne, wywiódł, że na nieruchomości wnioskodawczyni, nie są posadowione stałe urządzenia przesyłowe należące do uczestnika. W świetle materiału dowodowego, zakres koniecznych prac konserwacyjnych i kontrolnych nie wymaga ingerencji uczestnika w prawo własności wnioskodawczyni. Nie zachodzi więc potrzeba ustanowienia służebności.

Powyższe orzeczenie w całości apelacją zaskarżyła wnioskodawczyni, zarzucając:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, art. 305² § 1 k.c. w zw. z art. 49 § 1 k.c. przez przyjęcie, że nie istnieją przesłanki ustanowienia służebności przesyłu na rzecz uczestnika, gdyż nie ma on potrzeby korzystania z działki wnioskodawczyni w celu związanym z lokalizacją na jej działce urządzeń elektroenergetycznych, gdy prawidłowa analiza w/w przepisu prowadzi do wniosków przeciwnych
2. obrazę przepisów prawa materialnego art. 305² § 1 k.c. w zw. z art. 49 § 1 k.c. przez przyjęcie, że służebnością nie jest objęty pas ochronny przebiegający po obu stronach linii energetycznej, podczas gdy prawidłowa analiza w/w przepisu prowadzi do wniosków przeciwnych;
3. błąd w ustaleniach faktycznych polegających na przyjęciu, że służebność przesyłu, której ustanowienia dochodził wnioskodawca sprowadza się do konserwacji urządzeń elektroenergetycznych, podczas gdy analiza stanowiska wnioskodawcy wskazuje, że służebność przesyłu ma polegać także, a może przede wszystkim na prawie do lokalizacji urządzeń przesyłowych na działce wnioskodawcy;
4. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że uczestnik jest w stanie dokonywać konserwacji linii znajdującej się na działce wnioskodawcy bez ingerencji w prawo własności wnioskodawcy, podczas gdy prawidłowa analiza stanu faktycznego prowadzi do wniosków przeciwnych;
5. obrazę prawa materialnego, art. 143 k.c., przez przyjęcie, że linie energetyczne przebiegające nad działką wnioskodawcy nie znajdują się w jej granicach, podczas gdy prawidłowa analiza stanu faktycznego prowadzi do wniosków przeciwnych;
6. błąd w ustaleniach faktycznych przez przyjęcie, że linie energetyczne przebiegające nad działką wnioskodawcy nie znajdują się w jej granicach, podczas gdy prawidłowa analiza stanu faktycznego prowadzi do wniosków przeciwnych;
7. wadliwość ustaleń faktycznych polegającą na niewyjaśnieniu wszystkich okoliczności sprawy przez brak dokonania jakichkolwiek ustaleń co do zakresu służebności, jej treści oraz wynagrodzenia należnego wnioskodawcy;
8. obrazę przepisów prawa procesowego – art. 233 k.p.c. mającą wpływ na rozstrzygnięcie przez oddalenie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych w sytuacji, gdy rozstrzygnięcie dotyczy wniosku o ustanowienie służebności na rzecz uczestnika wymaga wiadomości specjalnych;
9. obrazę przepisów prawa procesowego – art. 233 k.p.c., mającą wpływ na rozstrzygnięcie polegającą na przyjęciu za wiarygodne zeznań świadków M. B. i T. G., z których wynika, że uczestnik nie używa ciężkiego sprzętu do konserwacji i napraw związanych z linią przesyłową, znajdującą się na działce wnioskodawcy.

Wskazując na powyższe skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi I instancji oraz zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Zaskarżone rozstrzygnięcie odpowiadało bowiem prawu, chociaż podstawa jego wydania była wadliwa.

Rację miała skarżąca, o ile zakwestionowała stanowisko Sądu I instancji, zgodnie z którym linie energetyczne, które przebiegają nad nieruchomością, nie znajdują się w jej granicach, w związku z czym roszczenie o ustanowienie służebności przesyłu na podstawie art. 305² § 1 k.c. nie przysługuje.

Zgodnie z art. 143 k.c. w granicach określonych przez społeczno-gospodarcze przeznaczenie gruntu własność gruntu rozciąga się na przestrzeń nad i pod jego powierzchnią. W związku z tym zainstalowanie trwałych urządzeń, mających fizyczne oparcie na sąsiednich nieruchomościach, ale których elementy znalazły się na trwałe w granicach przestrzennych nieruchomości – linie wysokiego napięcia, jest niewątpliwie ingerencją w prawo własności, które ogranicza korzystanie z niej i zmniejszają jej wartość, chociaż urządzenia te nie mają fizycznej styczności z gruntem (por. wyrok SN z dnia 16 lipca 2004 r., sygn. akt I CK 26/04, OSP 2005/3/40). W takiej sytuacji roszczenie o ustanowienie służebności przesyłu na podstawie art. 305¹ i nast. k.c. co do zasady przysługuje. Istota służebności przesyłu sprowadza się do prawa korzystania w oznaczonym zakresie przez przedsiębiorcę będącego właścicielem instalacji przesyłowych, z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń. Biorąc zatem pod uwagę, że przez nieruchomość wnioskodawczyni działkę (...) przebiegają linie energetyczne należące do uczestnika postępowania, oddalenie wniosku o ustanowienie służebności przesyłu przez Sąd I instancji na tej podstawie, że na nieruchomości wnioskodawczyni nie są posadowione trwałe urządzenia w rozumieniu art. 49 § 1 k.c. nie było słuszne.

W toku postępowania przed Sądem Rejonowym uczestnik postępowania podniósł dwa istotne z punktu widzenia treści rozstrzygnięcia zarzuty, do których Sąd I instancji z racji przyjętej podstawy rozstrzygnięcia się nie odniósł.

W odniesieniu do działki nr (...)przez którą przebiega linia wysokiego napięcia 110 kV (...)uczestnik zarzucił, iż posiada tytuł prawy do władania nieruchomością w ramach służebności. Uprawnienie to wynika z decyzji z dnia 3 czerwca 1975 r. wydanej przez Naczelnika Miasta P., opartej na przepisach art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (t.j. Dz. U. z 1974, Nr 10, poz. 64). Przedmiotowa decyzja uprawniała poprzedników prawnych uczestnika, a obecnie także uczestnika do przeprowadzenia przez nieruchomości, należąca obecnie do wnioskodawczyni, linii napowietrznej, przy czym zgodnie z art. 36 wskazanej ustawy za straty wynikłe z przeprowadzonych działań zainteresowanej osobie należało się odszkodowanie. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego decyzja wydana na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości jest tytułem prawnym dla przedsiębiorcy przesyłowego do stałego korzystania z wymienionej w tej decyzji nieruchomości (patrz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2010 r., sygn. akt III CZP 116/09, OSP 2010/11/110, por. także postan. SN z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08, OSNC 2010/1/15; wyrok SN z dnia 29 stycznia 2008 r., IV CSK 410/07; LEX nr 445289). W orzecznictwie i popierającej go doktrynie podnosi się, że ograniczenie własności na podstawie art. 35 u.z.t.w.n. mieści się w granicach szeroko rozumianego wywłaszczenia, co wiąże się z trwałością stanu, jaki decyzja stwarza, obejmując sobą każdorazowego właściciela nieruchomości, której dotyczy oraz każdorazowego przedsiębiorcę przesyłowego wstępującego w miejsce pierwotnego adresata decyzji. W tej sytuacji, gdy uczestnik posiada tytuł prawny do władania nieruchomością, żądanie ustanowienia służebności przesyłu za wynagrodzeniem nie ma podstaw.

Drugi z zarzutów podniesionych przez uczestnika postępowania dotyczył linii średniego napięcia (...), przebiegającej przez działkę (...)i w tym zakresie zasiedzenia służebności przesyłu (art. 172 k.c. w zw. z art. 292 k.c.).

Wskazać należy, iż niewątpliwie przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu w kodeksie cywilnym (art. 305¹ – 305⁴) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa (tak SN w uchwale z 7 października 2008 roku III CZP 89/08). Istota służebności przesyłu sprowadza się do prawa korzystania w oznaczonym zakresie przez przedsiębiorcę będącego właścicielem instalacji przesyłowych, z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń. Stosownie do art. 292 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Korzystanie z napowietrznych linii energetycznych jest zatem klasycznym przykładem prowadzącym do zasiedzenia służebności przesyłu. Przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność. Władanie w zakresie służebności gruntowej kwalifikuje się, zgodnie z art. 336 k.c., jako posiadanie zależne i jest ono wystarczające do nabycia służebności przesyłu przez zasiedzenie (tak SN w postanowieniach z dnia 11.02.2010 r. I CSK 181/09 oraz z dnia 5.06.2009 roku I CSK 392/08). Należy przy tym podzielić stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w postanowieniu z dnia 12 stycznia 2012 r. (IV CSK 183/11), że posiadanie służebności przesyłowej przez przedsiębiorstwo państwowe przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej kodeks cywilny z 1989 r. było posiadaniem w rozumieniu art. 352 § 1 k.c. prowadzącym do zasiedzenia. Należy również zwrócić uwagę, że w odniesieniu do służebności przesyłu, wykładnia przepisu art. 285 § 2 k.c. musi uwzględniać charakter tej służebności i jej przeznaczenie społeczno - gospodarcze oraz społeczno-gospodarcze przeznaczenie nieruchomości wchodzącej w skład przedsiębiorstwa energetycznego, któremu służebność ta ma służyć. Przesłanka art. 285 § 2 k.c. jest spełniona gdy służebność przesyłu ułatwia funkcjonowanie przedsiębiorstwa przesyłowego, zwiększając jednocześnie użyteczność należącej do niego nieruchomości, a same urządzenia nie muszą wszak się znajdować na nieruchomości, która ma być zostać obciążona.

Uczestnik postępowania wykazał za pomocą dokumentów – karty obiektu inwentarzowego (k.44), że linia średniego napięcia została wybudowana przed 1945 r. Objęcie w posiadanie przez przedsiębiorstwa energetyczne linii przesyłowych w 1945 r. nastąpiło w dobrej wierze, skoro była to linia poniemiecka, użytkowana następnie przez zakłady energetyczne, położona na ziemiach odzyskanych, na których stosunki własnościowe były kształtowane dopiero w późniejszym okresie. Istnienie i funkcjonowanie trwałego i widocznego urządzenia, a takim niewątpliwie są napowietrzne linie elektroenergetyczne i słupy transformatorowe, jak podkreśla się w orzecznictwie, ma stanowić ostrzeżenie dla właściciela nieruchomości, iż jeżeli będzie dalej tolerował taki sposób korzystania z jego nieruchomości, to może dojść do obciążenia nieruchomości służebnością. Fakt, że właściciel nie korzysta z przysługującej mu ochrony negatywnej pozwała przyjąć, że aprobejuje istniejący stan rzeczy. Należy przy tym zwrócić uwagę, że art. 340 k.c. wprowadza domniemanie ciągłości posiadania i stanowi, że niemożność posiadania wywołana przez przeszkodę przemijającą nie przerywa go, zaś przepis art. 7 k.c. statuuje domniemanie dobrej wiary.

Linie średniego napięcia stanowią środki trwale przedsiębiorstwa energetycznego, którego następcą prawnym jest obecny uczestnik postępowania. Swoje następstwo prawne i ciągłość posiadania (art. 176 § 1 k.c. w zw. z art. 292 k.c.) i tym samym prawo do doliczenia do czasu, przez który sam posiada, czasu posiadania swojego poprzednika, wykazał za pomocą dowodów z dokumentów, w postaci odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego numer (...), zarządzenia Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 roku numer 27/(...)/89 oraz zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z 9 lipca 1993 roku numer 198/O./93 (74-76) do 1989 r. zakład energetyczny będący poprzednikiem prawnym obecnego uczestnika postępowania wchodził w skład przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą (...) w P.- Zakład (...). Na podstawie zarządzenia Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w J.wpisane do rejestru przedsiębiorstw państwowych postanowieniem z 6.02.1989 r., sygn. akt Nr Rej. (...)/89, a które w 1993 r. na podstawie zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9 lipca 1993 r. zostało skomercjalizowane i w wyniku tego powstała spółka pod nazwą Zakład (...) Spółka Akcyjna. W 2004 r. przejęła ona majątek spółek energetycznych z L., O., W.i W.i w trybie art. 492 § 1 pkt 1 ksh przekształciła się w spółkę wielooddziałową pod nazwą (...) Spółka Akcyjna W., która następnie zmieniła nazwę na (...) Spółka Akcyjna W., a po kolejnym połączeniu spółek od dnia 1 września 2011 r. prowadzi działalność pod nazwą (...) Spółka Akcyjna W. Oddział w J..

Uwzględniając, iż uczestnik posiadał nieprzerwanie służebność przesyłu w dobrej wierze i przez czas potrzebny do jej zasiedzenia wynoszący 20 – lat jak też okoliczność, że w okresie do 1989 r. nie istniała możliwość zasiedzenia nieruchomości państwowych, co uległo zmianie wraz ze zmianą treści art. 128 k.c. z dniem 01 lutego 1989 r., kiedy stało się możliwe posiadanie we własnym imieniu i nabycie służebności w drodze zasiedzenia na swoją rzecz przez przedsiębiorstwo państwowe, stwierdzić należało, że nabył on ją przez zasiedzenie jeszcze przed wniesieniem wniosku o ustanowienie służebności przesyłu. Nabycie to nastąpiło z mocy prawa, a treść tej służebności odpowiada dotychczasowemu sposobowi i zakresowi korzystania z nieruchomości obciążonej przez przedsiębiorstwo przesyłowe.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy z mocy art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. apelację oddalił.